

A térképen nem található

Nem ötlet hiányában vettem kölcsön Darvas József egyik drámájának címét, hanem a valós tény okán: a gyógyászati segédeszközök számára Szeged város térképén valóban nem található. Pontosabban beépítetlen telek jelzése van a térkép azon pontján, ahol a valóságban — a Maros utca legvégén — három egymással szomszédos szanálásra ítélt házban készítik három megye mozgássérültjei számára a segédeszközöket.

Aligha lehetne nehezebben megközelíthető és megtalálható helyen — a közlekedési eszközök megállóhelyeitől távol — egy olyan intézmény, amely mozgásukban korlátozott emberek segítségére hivatott. Ellenetétként elmondható, hogy az igazán rászorultakat mentő szállítási ideje. A napi 100—150 fő betegforgalom azonban aligha teszi kétséssé, hogy ekkora igényt a mentőszolgálat nem tud kielégíteni. Maradt tehát a taxi vagy a gyaloglás, egy lejtős útszakaszon.

Az előszobányi „váróteremben” zsúfoltság. Aki idejelen érkezik, találhat magának ülőhelyet, a többiek állva várakoznak, sokszor másfél órán át a cipő vagy művegtagpróbára. Középre hangzik, de tény: mostoha körülmények. Az idekényszerülő betegek és az itt dolgozó szakemberek egyaránt jobbat, többet érdemelnének. Harmíthat szakember — műszerész, kötszerész és elpiszék — készíti a szűk műhelyekben az élet maradó sérüléseinek elviseléséhez a gyógy- és orthopédépeket, a művegtagokat, fűzőket, sérvkötőket és járógépeket. Három megye — Csongrád, Bács-Kiskun és Békés — mozgássérültjeit kell kiszolgálniuk.

Kevés a cipésmester. Pon-

tos és gyors munkájuk ellenére egy gyógycipőre sok hónapot kell várniuk. Nem kevés idő, különösen olyan embernek hosszú a várakozás, akinek életszükséglet az itt készült cipő.

Ha az ember fizikai sérüléseit lehet egyáltalán súlyossági rangsorba állítani, akkor a végtagjaikat elvesztettek a legnyomorodottabbak. Az ő életük teljességéhez nélkülözhetetlen a művegtag.

Annak ellenére, hogy a sérülteknek minden évben jár új műláb vagy műkéz, mégis akadnak olyanok, akik nem tartanak igényt rá. Ennek oka egyenként eltérő. Legtöbbjük képtelen megszokni és — jobb szó híján — hordani a végtagpótléscsőket. Függetlenül az izmok erejétől, a csontok nagyságától — s talán a legfontosabb — az akaraterőtől. Egészséges ember számára elképzelhetetlen erőfeszítésbe kerül újra járni tanulni, egy idegen „tárgyal” megteremteni az egyensúlyt. Van, aki nem képes megszokni és sohasem cseréli fel a mankót a legkorszerűbb műlábakra sem. Minden művegtagot hordani tanuló ember mellé ideális esetben kellene egy gyógytornász. Amíg azonban ez nincs így s valószínűleg még nagyon sokáig nem lesz így — a műszerészeknek kell segítenie a beteget, a megváltozott fizikai állapothoz való alkalmazkodáshoz. Nem az ő dolguk lenne, mégis megteszik magától értetődő természetességgel. Az ő hasznos tanácsaik azonban nem pótolhatják az e feladat megoldására képzett és hivatott szakemberek munkáját. A műszerész kötelessége „csak”: milliméter pontossággal elkészíteni a pótvegtagot. A művegtag-készítők munkája a szobrász al-

kotásához hasonló. Gipszminta segítségével javarészt kézi munkával faragják ki a különböző típusú műlábakat és műkezeket. Néhány milliméternyi tévedés használhatatlanná teszi a segédeszközt. Csak egy alkalom van a próbára, többre nincs idő. Az apróbb hibák korrigálására elég. A szakértelmén túl türelem és megértés — ez jellemzi a műszerészeket, hiszen nemcsak fizikailag, hanem lelkileg is sérült emberekkel kell nap mint nap foglalkozniuk. A napi két művegtag elkészítése mellett meg kell magyarázni a betegnek, hogy miért nem lehet gumicipőt húzni egy műlábba, miért fatokos művegtagot kell viselnie az egyik betegnek és miért börtökösök egy másiknak, s hogy nehéz a műláb, de a szervezet lassan hozzászokik majd a nagyobb fizikai igénybevételhez. És még ezernyi egyéni kérést, sérelmet megérteni, és a lehetőségekhez mérten teljesíteni. A napi fizikai teljesítmény mellett nem kis idegi megterhelést jelent. Évről évre nagyobb az itt dolgozók igénybevétele, hiszen egyre több a mozgássérült. A rokkantak megfelelő kiszolgálásának feltételei azonban alig változnak.

A gyógyászati segédeszközök gyárában a munka- és betegellátási körülmények a legenyhébb kifejezéssel elve: nem optimálisak. Tudom, vannak ennél rosszabbak is. A fizikailag sérült ember azonban érzékenyebb, mint az egészséges. Ennek az egészen egyszerű ténynek a belátásán is múlik, hogy milyen gyorsan épül fel a város központjában az a két-szintes segédeszközgyár, melynek tervrajza már régóta kész van.

Kalocsai Katalin

Ismét lehet jelentkezni

Szeptembertől ismét indulnak gimnáziumi esti és levelező tagozatok a Radnóti Miklós Gimnáziumban. Az esti tagozaton három alkalommal, hétfőn, szerdán és pénteken, a levelező tagozaton pedig egy alkalommal, a keddi napon lesz tanítás. Az új tanévtől az I. osztályban — amennyiben kellő számú hallgató kéri — olyan levelező tagozat nyitására is lesz lehetőség, ahol 2 nap lesz tanítás. Az első nap az elméleti előadás lesz a döntő, a második napon pedig a tanultak begyakorlásán lesz a hangsúly. Felvételre azok jelentkezhetnek, akik általános iskola nyolc osztályát elvégezték. Egyben lehetőség nyílik arra is, hogy a dolgozók a délelőtti tagozaton abbahagyott tanulmányaikat folytassák a megfelelő osztályban.

Felvételi vizsga nincs. Azoknak az első osztályba beiratkozott dolgozóknak, akik régebben végezték el az általános iskolát, kívánságukra ingyenes felzárkóztató foglalkozást tartanak magyar nyelvből és matematikából.

Jelentkezés június hó 1-től július hó 1-ig, a Radnóti Miklós Gimnázium igazgatói irodájában.

Hajóraj — atomenergiával

Egy angol vállalat terve szerint egész konvoj kaphatná az energiát egy anvhajó atomreaktorától. Az elképzelés az, hogy az anyahajó 600 megawattos reaktorából különleges kábelösszeköttetésen át jutna el az áram hat hajó meghajtó villanymotorjaihoz. A konvoj sebessége elérné a 24 csomót, vagyis óránként a 44,5 kilométert. Az anyahajóval összekapcsolhat hajó mindegyikének dízelgenerátora is lenne, hogy csatlakozhasson társaihoz. Ez a megoldás egyszerűsíti arra is szolgál, hogy megkerüljék az atomerővel hajtott hajókra elrendelt kikötői korlátozásokat. Az olajjal takarékoskodó meghajtásnak ezt az elvét a kereskedelmi hajózásban is alkalmazhatják.

Ifj. Lele József

Toronyrendszerű betongyár

Az 1970-es évek elején a kis térfogatú, gravitációs keverőgépek teljesen alkalmatlanná váltak arra, hogy jó minőségű és nagy mennyiségű betont állítsanak elő. Így került sor a nagy teljesítményű, programozható vezérlésű betongyárak létrehozására, amelyek akár egy-egy nagyobb körzetet is el tudnak látni betonnal. Hazánkban a nyugatnémet ELBA cégtől való licenccsárlás révén szállított meg a különböző típusú betonkeverő telepek, illetve betongyárak.

Ezek egyik legkorszerűbb változata az EMT—1000 típusú betongyár, amely a korábbi típusok csillagdepóniával szemben gravitációs áramlással dolgozik. A betonteleghez tartozó keverőgépek óránként 100—115 köbméter betont állíthat elő. A toronyrendszerű betongyár adalékanyag-feladó, -tároló, -adaló és -keverőberendezésekből, cementtároló és -adaló berendezésekből, víz- és vegyszeradagolókból, vezérlőberendezésből és ki-

írógységéből áll. Az adalékanyagot a telepítési adottságoktól és a keverő gépeitől függően gumihederes serleges elevátorokkal vagy szállítószalaggal lehet adagolni. A betongyár technológiai tárolóállójában hat frakció tárolható, mintegy 750 köbméter hasznos térfogattal. A teljesítésre gözzítés vezethető be. Az egyes tárolószektorokat forgó elosztószalaggal töltik fel. Az adalékanyagot 2000 liter űrtartalmú edénybe mérik össze. A kopásálló acélból készült keverőgép kétzónás, ellenáramú.

A teljesen automatikus vezérlésű betongyár hatféle adalékanyagból és négyfajta cementből állítja elő a betont. A berendezés kiegészíthető kőr szerkezettel, amely bizonylatot állít ki arról, hogy milyen mennyiségű adalékanyagból, cementből, vízből, vegyszerből készült a beton, megjelölve annak minőségét is. Egyidejűleg az előírásnak megfelelően rögzíti a keverés időpontját is.

kertbarátoknak

Másodvetés

A zöldbab a kedvelt és keresett zöldségtípus közé tartozik. Nyár elejétől a tenyészidő végéig termesztendő, a folyamatos termést szakaszos vetéssel lehet elérni. Növekedés és hajtásrendszere szerint két csoportot különböztetünk meg, mégpedig bokorbab és karósbab fajtákat. Az előbbi sik területen köztesnövényként is termesztendő. A karósbab termesztésére a karó és huzal mellett kiválóan alkalmas a telekhatár mellett levő kerítés is. A bokorbabok közül a sárga hüvelyű Lada friss fogyasztásra és konzervipari feldolgozásra is alkalmas, alacsony növekedésű, hüvelye sárga, 10—12 centiméter hosszú, kissé hajlott, magja viszonylag kicsi, fehér. A Korai vaj termőképessége jó, friss fogyasztásra és feldolgozásra is alkalmas, alacsony növekedésű, hüvelyei viaszszárgák, 8—10 centiméter hosszúak, kissé hajlottak, az érett mag középnyú, fehér színű. A Budai piaci lapos hüvelye miatt friss fogyasztásra alkalmas, bőtermő, a szárazságot jól tűri, magas, megrepedt bokrallású, az érett mag nagy vese alakú, fehér színű. A Cherokee hüvelyt zsenge állapotban kell szedni, ilyenkor a mag halványzöld, az ételt nem színezi, szárazságtűrő, bőtermő. Magas, erőteljes növekedésű, kissé szétterülő, a hüvely színe vajsárga, gyengén hajlott, éretten a magja nagy, kissé lapított, sötétlila színű. A Resistant Kinghorn a legbővebben termő fajta. A bokor erőteljes növekedésű, egyenes, az érett mag fehér színű.

A zöldhüvelyű fajták közül a Valja bőtermő, magas növekedésű, az érett mag fehér. A karósbabfajták közül a sárga hüvelyű Juliska bőtermő, sokáig szedhető, hüvelye korán szállakodik, hossza 20—22 centiméter, széles, lapos, sárga színű, az érett mag kávébarna színű.

A gyökérszöldségek közül a sárgarépa és petrezselyem egyaránt alkalmas másodvetésre. A középhosszú tenyészidejű sárgarépa fajták márciustól június végéig vethetjük. A Nanti lombja középnyú, a gyökere egyenletes vastagságú, henger alakú, tompított végű, félhosszú, narancsvörös színű, könnyen reped. A Tip-Top erőteljes lombozatú, egyenletes vastagságú, henger alakú, tompa végű fajta, színe narancsvörös, magas a karotin- és a cukortartalma. Az Arany lombozata erős, gyökere répa alakú, a válltól a gyökér vége felé fokozatosan keskenyedő, jellegzetesen tompa végű. A Fertői vörös erős növekedésű, gyökere széles vállú, lefelé egyenletesen vékonyodó hegyben végződik, felülete kissé gyűrűzött, élénkpiros színű, törekeny fajta. A Tompa vörös lombozata közepes, gyökere hosszú, henger alakú, tompa végű, felülete kissé gyűrűzött, színe narancsvörös.

A petrezselyem fajtái közül a korai cukor levelzete kicsi, ritka, gyökere rövid, széles vállú, kúp alakú. A Félhosszú gyökere lefelé egyenletesen vékonyodik, vállja enyhén csapott, bőtermő, tárolásra is alkalmas. Levelzöldségként a Mohafodrozatú fajtát érdemes vetni, melyről egész évben szedhető a levél. Télen földben hagyható a gyökere, takarva egész télen fogyasztható a levele. Áttelelésre — főzésekhez — augusztusban kell vetni a petrezselymet.

A csemegekukorica termesztése egyre inkább terjed a házikertben is. Vetését másodvetésként is szakaszosan — az előző kultúra betakarításától függően — június közepéig végezhetjük. A nagy hozam és a jó minőség biztosítása érdekében a másodvetésű csemegekukoricát öntözni kell. A forgalomban levő fajták közül másodvetésre alkalmas az MvSC édes csemege F—1 közepes tenyészidejű, szemszíne sárga, csővel naranyok. Az MvSC sárga csemege F—1 termőképessége jó, tenyészideje közepes. A K sárga SC 300 F—1 tenyészideje a legrövidebb, termőképessége, minősége jó, szemszíne sárga. A Korai csemege szemszíne sárga, jó minőségű, a szárazságot viszonylag jól tűri, az Arany-maszolánál jobb termőképességű.

Dr. Tóth Mihály
megyei főkertész

Hagyományok Tápén

Gyermekáldás

Az emberi lét első mozzanata a születés. Öregjeink tudatában a gyermek nagy tisztosság. Ugyanők tartják, hogy „mennél többet szül az asszony, annál aszobbé válik”. Hajdan, amikor a gyermekáldás-szabályozás fogalma nem volt ismerős, „annyit fogadtak el a családok, amennyit az Isten adott”. Tápén a sokgyermekes családok voltak a jellemzők. „Nemelyik utca valóságos gyökgyár volt.” Az egyiket erre felé nem ismerték. Minden háznál „egy-mást lükdösve hirtelenköttek a gyökgyök”, vagyis, nem volt ritka a 8—10 szülés sem. Ha a fiatalok házasságkötését követő első esztendőben nem született gyermek, szájára kerültek a falunak: Magtalan az embőr, meddő az asszony, összeverték őket, minék is oda a gyökgyök, vagyonra spórolnak stb.

Tápén a meddő asszonyok a Keddasszony tiszteletére kilencedőt tartottak, vagyis kilenc egymás után következő kedden böjtöltek. Mindent annak reményében, hátha mégis „gyökgyököt fogának”. Egészséges emberpár házasságából a házasságkötéstől számított egy éven belül megszületett az első gyermek. Az állapotos, varandós, másállapotban levő asszonyt mindenki — a családon kívül is — különös tiszteletben részesítette. Hajdan a váranlós asszony — a születendő új élet érdekében — tele volt szögrel, sokszor magikuss kiváltásokkal. Legismertebbek közül val, hogy mindabból kapott, amit megkívánt, egyen, nehogy elmenjen a Pétorkéje. Nem ült zsákra, hogy születendő

fiúgyereke ne legyen szákoskodó. Ovták a nagyot emeléstől, s mindenféle munkától, de szívesen engedték meszelni, mázolni, s minden olyan munka végzésére, amely közben nyújtózkodhatott. Ismert „gyógytorna” volt, hogy a dobozából földre hintett gyufaszájakat egyesével úgy kellett fölcszedgetni, hogy minden szállal külön föl kellett egyenesedni. Aki asszony eltitkolta a terhességét, „annak néma lösz a gyökgyök”. Aki asszony ijanba hág (gyékényselyemből sodrott spárgaszőrű anyagba lép), annak a gyökgyöknek a nyakára tekeredik a köldökzsírnör. Régielk mondták, hogy állapotos asszony ne igyon köcsögből, de ne is teregesen mosott ruhát. Eme két utóbbi magyarázatát nem tudják. Amikor a szülés ideje elérkezett, mindönörás, bármelyik pillanatot az asszony. Anyja, keresztanyja és komaasszonya készítették elő a szülő ágynat, amelynek ez időre Boldogasszony ágya lett a neve. Erre az alkalomra a nagyházbeli első köledőt (föltvetett, kivartott párnákkal ékesített gólyaláb-as ágy) bontották meg. A párnákat a második ágyon levőkre helyezték, amelyek most már a mennyezetig tornyosodtak. Az ágyrúcsról levették a köledaterítőt, s a rácsot lécekkel megtoldva följebb emelték, szűnyoghálóval takarták le. Kicsereálték a zsákban levő szalmát, s valamennyi ágyneműt. A régi parasztházbelsőket minden évben — január 6. táján. Vízkeresztkor — megszentelték, amely az ágytól is távol tartotta a rontó, gonosz ártókat. Ettől

függetlenül tettek bele fokhagyma gerezdet, éles kést (úgy, hogy a szülő anyát véletlenül se sértse meg), szentelt kakukkfűvet, valamint a szűnyoghálóra egy piros kendőt, amelyek az ártó, gonosz távoltartására szolgáltak.